

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Курс призначений ознайомити студентів з методами теорії оптимізації і варіаційного числення та її численним застосуванням. Курс супроводжується розв'язанням практичних завдань, що дозволяє студентам закріпити теоретичні знання та отримати практичні навички в застосуванні отриманих знань до розв'язання конкретних задач фізики та механіки.

Завдання. При вивченні дисципліни «Методи оптимізації та варіаційне числення» потрібно набути знань та практичних навичок в розв'язанні та дослідженні оптимізаційних задач в нормованих просторах та задач варіаційного числення, вміти залучати сучасні концепції теорії варіаційного числення та будувати оптимальні розв'язки в таких задачах. Окрім того, вивчення дисципліни удосконалює загальну структуру мислення, виховує точність аргументації, що в свою чергу дає значний ефект при розв'язуванні конкретних прикладних задач.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: постановки основних оптимізаційних задач та задач варіаційного числення, поняття сильного та слабого екстремумів, будувати необхідні та достатні умови екстремуму, отримувати та розв'язувати рівняння Ейлера-Лагранжа в задачах варіаційного числення.

вміти: користуватись методами теорії оптимізації, ставити задачі, які вимагають залучення методів варіаційного числення та перевірки умов оптимальності, перевіряти факт існування розв'язків в оптимізаційних задачах та отримувати умови для їх побудови.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Елементи опуклого аналізу та опуклих задач мінімізації. Якісний аналіз екстремальних задач.

Тема 1. Основні означення та попередні положення опуклого аналізу. Опукла оболонка. Нерівність Йенсена. Критерій опуклості диференційованих функцій.

Тема 2. Теорема Куна-Таккера та задачі опуклого програмування. Теорема Ферма та її застосування. Теорема про абсолютний мінімум в задачах опуклої мінімізації.

Тема 3. Диференційованість в нормованих просторах. Постановка задач оптимізації в нормованих просторах. Похідна за напрямом, варіація за Лагранжем, похідна Гато, сильна похідна.

Тема 4. Якісна теорія екстремальних задач. Напівнеперервні функціонали в нормованих просторах. Достатні умови розв'язності екстремальних задач (теорема Тоннелі).

Змістовий модуль 2. Основні поняття теорії варіаційного числення. Необхідні умови оптимальності.

Тема 5. Найпростіша задача варіаційного числення та задача Больца. Постановка задачі варіаційного числення. Поняття слабого та сильного мінімуму. Задача про брахістрахону. Основна лема варіаційного числення.

Тема 6. Задачі варіаційного числення з рухомими кінцями та ізопериметричні задачі. Необхідні умови екстремуму. Узагальнення на векторний випадок.

Тема 7. Сильні та слабкі екстремуми. Достатні умови оптимальності в задачах варіаційного числення. Умови Лежандра, Якобі та Веєрштраса та їх застосування.

Тема 8. Необхідні та достатні умови слабого екстремуму. Умова Веєрштраса. Лема про округлення кутів. Поле екстремалей. Достатні умови слабого мінімуму.

Рекомендована література

Базова

1. Половинкин Е. С., Балашов М. В. Элементы выпуклого и сильно выпуклого анализа. – М.: Физматлит, 2004.
2. Алексеев В. М., Тихомиров В. М., Фомин С. В. Оптимальное управление. – М.: Наука, 1979.
3. Галеев Э. М. Оптимизация: теория, примеры, задачи. – М: УРСС, 2002.
4. Люстерник Л.А., Соболев В. И. Элементы функционального анализа. – М.: Наука, 1975.
5. Иоффе А.Д., Тихомиров В. М. Теория экстремальных задач. – М.: Наука, 1974.
6. Рокафеллар Р. Выпуклый анализ. – М.: Мир, 1973.
7. Пшеничный Б. Н., Данилин Ю. М. Численные методы в экстремальных задачах. – М.: Наука, 1975.
8. Янг Л. Лекции по вариационному исчислению и теории оптимального управления. – М.: Мир, 1974.

Допоміжна

1. Когут О. П., Когут П. І., Рядно О. А. Оптимізація в еліптичних крайових задачах. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2010. – 238 с.
2. Алексеев В.М., Галеев Э. М., Тихомиров В. М. Сьюорник задач по оптимизации. – М.: Наука, 1984.
3. Заславский Ю.Л. Сборник задач по линейному программированию.

Форма підсумкового контролю: іспит

Засоби діагностики і успішності навчання-модульні контрольні роботи, індивідуальні завдання